

นิติรัฐในกระแสโลกาภิวัตน์

*ดนัย มุ่งสา

สังคม เศรษฐกิจ การเมืองไทย ในปลายศตวรรษที่ ๒๐ ก่อนเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑ (ปี ค.ศ. ๒๐๐๐) มีการปรับตัว เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องบนการถกเถียงในประเด็นสำคัญต่อไปนี้

- ๑) ความยุติธรรม
- ๒) หลักการ
- ๓) ผลประโยชน์
- ๔) การแข่งขันและขัดแย้งทางการเมือง
- ๕) ความชอบธรรม
- ๖) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- ๗) การกระจายรายได้
- ๘) คุณธรรมและจริยธรรม
- ๙) สิทธิมนุษยชน และ
- ๑๐) สิ่งแวดล้อม

การถกเถียง และแสวงหาคำตอบและทางออกในประเด็นดังกล่าวข้างต้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งในและต่างประเทศ เช่นการเกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ (พ.ศ. ๒๕๓๕) จะมีการถกเถียงในเรื่องการแข่งขันและความขัดแย้งทางการเมือง สิทธิมนุษยชน ควบคู่ไปกับความชอบธรรม และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในขณะที่กรณีเพชรฆาตืออาระเบีย จะมีการถกเถียงในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมหลักการความยุติธรรม เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงในประเทศที่สำคัญจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางการเมืองโดยเฉพาะอำนาจส่วนกลางคือ รัฐบาลในฐานะผู้ตัดสินใจทางด้านนโยบายระบบราชการในฐานะผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ แต่การ

*เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๕ สำนักนายกรัฐมนตรี : ร.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เปลี่ยนแปลงในต่างประเทศ โดยเฉพาะการยุติของ สงครามเย็น (Cold War) อันเนื่องมาจากการล่ม สลายของประเทศรัสเซียทำให้เกิดการจัดระเบียบ อำนาจโลกใหม่ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกากลายเป็น มหาอำนาจอย่างเต็มตัว มีการจัดระเบียบโลกใหม่ที่ เรียกว่า NEW WORLD ORDER เน้นใน ๓ เรื่อง คือ

๑) ประชาธิปไตย

๒) สภาพแวดล้อม และ

๓) สิทธิมนุษยชน ทำให้รัฐบาล และระบบราชการ ไม่สามารถสนองตอบการเปลี่ยนแปลง การพัฒนา ในประเทศได้อย่างเดียว ๆ โดยปราศจากความ ร่วมมือของภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และ ส่วนอื่น ๆ ได้อีกต่อไป

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นมีลักษณะ เชื่อมโยงกันทั้งโลกที่เรียกกันว่า โลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นกระแสที่แรงและชัดเจนขึ้นตาม ลำดับ จนทำให้รัฐต้องเตรียมตัว ปรับตัวในทุก ๆ ด้าน ในขณะที่ประเทศไทยเป็นประเทศในกลุ่มเสรี ประชาธิปไตยที่มีฐานะเป็นรัฐที่ยอมตนอยู่ใต้บังคับ ของกฎหมายที่เรียกว่า "นิติรัฐ" (Legal State) ที่ทุก อย่างจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐาน จนทำให้เป็นที่ น่าสนใจว่า นิติรัฐในกระแสโลกาภิวัตน์ จะมี ลักษณะอย่างไร มีการปรับตัวอย่างไร

"นิติรัฐ" คือรัฐที่ยอมตนอยู่ใต้บังคับของ กฎหมายที่กระทำต่าง ๆ ในการปกครองของเจ้า หน้าที่ของรัฐหรือองค์กรของรัฐนั้นจะต้องเป็นไปตาม กฎหมายและชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการประกัน สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่อยู่ในรัฐ การใช้ อำนาจของสถาบันหรือองค์กรของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ ของรัฐจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย รวมทั้งการตัดสินใจความถูกต้องในรัฐจะใช้กฎหมาย เป็นพื้นฐาน เพราะทุกคนเท่าเทียมกันภายใต้ กฎหมาย

"โลกาภิวัตน์" คือการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วภายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม ต่อเนื่องจนถึงสิ้นสุดสงครามเย็น จนทำให้โลกไร้พรม

แดน และมีการขยายออกไปอย่างรวดเร็ว เป็น กระแสที่กระทบกระเทือนไปทั่วโลกเหมือน "โลกใบ เดียวกัน" ด้วยเทคโนโลยีทางด้านโทรคมนาคม และสังคมข่าวสาร (Information Society)

ทั้งนิติรัฐ และกระแสโลกาภิวัตน์ต่างมี ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะในขณะที่มีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนทำให้การออก กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายตามกระแสเหล่านี้ ไม่ทัน จนก่อให้เกิดปัญหาใหม่ ๆ ตามมา เช่น ปัญหาเรื่องโรคเอดส์ ปัญหาสิทธิ ปัญหา ทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสภาวะแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้นความเป็นวิชาชีพทางกฎหมาย ตัวบท กฎหมาย การออกกฎหมายให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน และถูก ต้อง รอบคอบ เพื่อเป็นบรรทัดฐานในสังคม และจะ รับรองคำว่า "หลักการ" ที่กล่าวถึงอยู่บ่อยครั้งได้ อย่างถูกต้อง

ลักษณะของนิติรัฐในกระแสโลกาภิวัตน์

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งสังคม เศรษฐ กิจ การเมือง และวัฒนธรรม ภายใต้การถ่ายทอด รับรู้อย่างรวดเร็ว ของข่าวสารจะทำให้นิติรัฐต้อง ประสพกับปัญหาใหม่ ๆ หลากหลาย และซับซ้อน ยิ่งขึ้นดังนี้

๑) ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาของความยุติ ธรรมในสังคม ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาโสเภณีเด็ก เป็นต้น

๒) ปัญหาเศรษฐกิจ เช่น ปัญหาเรื่องตลาด หุ่น ปัญหาสิทธิ ปัญหาการแข่งขัน และการรวม กลุ่มทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

๓) ปัญหาการเมือง เช่น ปัญหาการพัฒนา ระบบประชาธิปไตย ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ในการปกครอง ปัญหาความชอบธรรมทางการเมือง

๔) ปัญหาทางวัฒนธรรม เช่น ปัญหาการหลั่งไหลของคลื่นวัฒนธรรม ปัญหาเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรม ซึ่งลักษณะปัญหาใหม่ ๆ เหล่านี้ จะทำ ทายนิติรัฐอยู่ต่อไปและยิ่งรุนแรงขึ้น

การปรับตัวของนิติรัฐในกระแสโลกาภิวัตน์

การปรับตัวให้ทันกับกระแสโลกาภิวัตน์จึงน่าจะขึ้นอยู่กับนักกฎหมาย ตัวบทกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย เป็นสำคัญ กล่าวคือ นักกฎหมายต้องรักษาระดับการครองชีพให้เหมาะสมแก่ฐานะที่เป็นบุคคลในสังคมและที่เป็นนักกฎหมาย ดูแลให้กฎหมายทั้งหลายยุติธรรมประการหนึ่ง กับการใช้กฎหมายนั้นต้องให้ด้วยความยุติธรรมอีกประการหนึ่งด้วย

ตัวบทกฎหมายต้องให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง โดยการศึกษาถึงสิ่งที่ถูกต้องสังคมควรจะเป็น ควรศึกษาถึงสาขาวิชาอื่น ๆ โดยทั่ว ๆ ไปด้วย มิใช่จะจำกัดความรู้ ความคิดอยู่แต่ในเรื่องกฎหมายแท้ ๆ เท่านั้น เพื่อให้กฎหมายเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย

ได้

การบังคับใช้กฎหมาย ต้องโดยเท่าเทียม และเสมอภาคกัน มีลักษณะ JUSTICE UNDER LAW ข้อสำคัญอย่าแก้ปัญหาโดยใช้วิธีนอกกฎหมายหรือเผด็จการ

โดยสรุปนิติรัฐภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เป็นเรื่องที่จะต้องสอดคล้องกันไปบนเงื่อนไขของหลักการความยุติธรรมภายใต้กฎหมาย จึงต้องมีการเตรียมตัวของนักกฎหมาย ตัวบทกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว เพราะถ้าหากไม่ปรับตัวแล้ว จะทำให้กฎหมายกลายเป็นเครื่องมือที่สร้างความชอบธรรม ที่ขาดความยุติธรรม ของผู้ปกครองที่ไร้คุณธรรมได้ □□

บรรณานุกรม

จิตติ ดิงศวิทย์ หลักวิชาชีพนักกฎหมาย พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๒๖

มูลนิธินิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมบทความทางวิชาการในโอกาสครบรอบ ๘๔ ปี

ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด ๒๕๒๓

สูญเสียอะไรไปหมดได้ แต่สิ่งที่จะเหลืออยู่ก็คือ
ความหวัง และ กำลังใจ

(อุษิพุทท์สระ กล่าวกับยุธิษฐิระ ในมหากาพย์มหาราชา)